

PRESENTATION

STOCKHOLMS STADS ARBETE FÖR

EN LIKVÄRDIG SKOLA FÖR ALLA

2018-05-29

VI BRINNER FÖR ATT UTVECKLA SAMHÄLLET MED EVIDENSBASERAD POLICY

Vi är 200 konsulter i sex länder som arbetar med utvärdering, utredning, analys, design och implementering av policy

30 av oss sitter i Stockholm.

RAMBOLL

VILKA ÄR VI?

- Konsulter på Ramböll Management Consulting
- Arbetar med analys, utredning och löpande utvärdering av ERUF- och ESF-projekt
- Har arbetat med:
 - Utvärdering av Stockholms stads program för delaktighet
 - Tillgänglighetssatsningen MegaMind på uppdrag av Tekniska Museet
 - Barncancerfonden Stockholm Gotland
 - Stockholm Digital Care

OM RAMBÖLLS UPPDRAG OCH GENOMFÖRANDE AV STUDIEN

RAMBÖLLS UPPDRAG

- HSO Stockholms stad gav Ramböll i uppdrag att undersöka hur Stockholms stad arbetar för att konkretisera och säkerställa en inkluderande och likvärdig skola för alla, med fokus på elever med funktionsnedsättning.
- Studien ämnar i huvudsak besvara följande fyra övergripande frågeställningar:
 - Hur arbetar Stockholms stad för att konkretisera och säkerställa en inkluderande och likvärdig skola för alla?
 - Hur säkerställer utbildningsförvaltningen/Stockholms stad att varje skola arbetar med detta?
 - Vad fungerar väl kopplat till hur Stockholms stad arbetar för att främja en likvärdig utbildning för personer med funktionsnedsättning?
 - Vilka utvecklingsbehov finns kopplat till hur Stockholms stad arbetar för att främja en likvärdig utbildning för personer med funktionsnedsättning?
- Vissa avgränsningar har gjorts i studien: Studien är avgränsad till att endast undersöka stadens kommunala skolor (grundskolor samt gymnasieskolor).

METOD OCH GENOMFÖRANDE AV UPPDRAGET

- Rambölls undersökning innefattar:
 - Dokumentstudie av nationella rapporter från bla. Skolverket, Specialpedagogiska skolmyndigheten samt tidigare granskningar eller studier av Stockholms stad.
 - Intervjustudie (12 st) med representanter från bla. utbildningsförvaltningen, utbildningsnämndens råd för funktionshinderfrågor, samt rektorer och specialpedagoger.
 - Enkätundersökning till medlemmar i HSO:s medlemsföreningar. Sammantaget har svar från 22 respondenter använts som underlag till studien.

UTGÅNGSPUNKTER I STUDIEN

STUDIEN UTGÅR FRÅN SKOLLAGEN OCH KONVENTIONER OM RÄTTEN TILL UTBILDNING OCH EN LIKVÄRDIG SKOLA

- Studien tar utgångspunkt skollagens bestämmelser kring huvudmannens skyldigheter och elever rättigheter kopplat till en likvärdig utbildning och skola
 - *Alla elever ska få chans att nå sin fulla potential, oavsett vilket skola eleven går på*
 - I en kommun ligger högsta ansvaret på huvudmannen att ansvara för att skollagen efterföljs
- Allas rätt till utbildning och rätt till utbildning oavsett förutsättningar finns även reglerat i barnkonventionen och FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning och Salamancadeklarationen.
- Även diskrimineringslagstiftningen är en viktig utgångspunkt

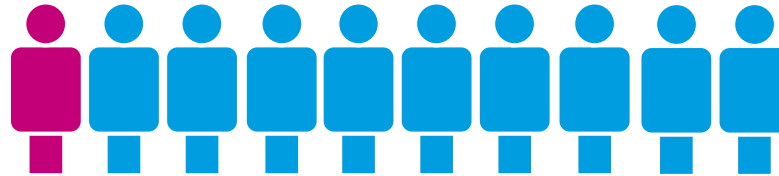
FORSKNING OCH STUDIER SYNLIGGÖR VANLIGT FÖREKOMMANDE BRISTER OCH UTVECKLINGSBEHOV

- Elever med funktionsnedsättning är en särskilt utsatt grupp som riskerar att inte få sina rättigheter tillgodosedda
- Kränkningar, diskriminering och ökad psykisk ohälsa bland elever med funktionsnedsättning
- Brist på lärare och kompetens samt för stora undervisningsgrupper försvårar möjligheten för elever med funktionsnedsättning att nå kunskapsmålen
 - Resursbrist påverkar möjligheterna till att skapa en likvärdig skola
 - Brister i möjligheten till och identifiering av behovet av särskilt stöd
- Begränsad tillgång till statistik försvårar inblick i dagens skolsituation för elever med funktionsnedsättning
- Brister i tillgänglighet leder till att principen om ett fritt skolval inte införlivas för alla elever

ELEVER MED FUNKTIONSNEDSÄTTNING ELLER BEHOV AV ANPASSNINGAR OCH STÖD I STADEN FINNS I VARJE KLASS

Drygt 10 % av elevantalet i skolor har någon form av funktionsnedsättning och är i behov av stöd

RESULTAT FRÅN STUDIEN

HUR ARBETAR STADEN FÖR ATT SÄKERSTÄLLA ATT SKOLOR GES TILLRÄCKLIGT MED RESURSER I SITT ARBETE?

- Skolor tilldelas grundbelopp samt visst kompensatoriskt stöd för att säkerställa sitt pedagogiska ansvar – generella och extra anpassningar ska tillgodoses inom ramen för grundbeloppet
 - Staden arbetar socioekonomiskt kompensatoriskt
- Verksamhetsstöd kan sökas av skolor för elever med extraordinära behov
 - Alla skolor som söker beviljas dock inte verksamhetsstöd - 2017 beviljades ungefär hälften av de kommunala skolorna.
 - Tidigare granskningar har påpekat att skolor upplever processen för att söka verksamhetsstöd är krånglig och att kriterierna är otydliga.
 - Utöver finansiella resurser finns andra stödinsatser för rektorer och skolpersonal att använda – exempelvis kunskapsnav
- I rektorsdialoger ska utbildningsförvaltningen följa upp hur rektorerna sköter sitt arbete

STUDIENS RESULTAT INDIKERAR ATT RESURSBRIST PÅVERKAR MÖJLIGHETERNA TILL ATT SÄKRA EN LIKVÄRDIG SKOLA

- Studien stärker tidigare resultat vad gäller att elever i behov av särskilt stöd inte får det stöd de har rätt till med hänvisning till begränsade resurser i verksamheten.
 - Rambölls studie indikerar även att anpassningar i undervisningen eller i skolmiljön påverkas av skolors tillgång till resurser.
- Intervjupersonerna har en delad syn kring att skolor har tillräckligt med resurser att tillgå för att säkra en likvärdig skola:
 - Representanter från utbildningsförvaltningen beskriver att det kan handla om hur skolor väljer att spendera sina pengar snarare än en brist
 - Specialpedagoger upplever däremot att brist på resurser kan utgöra ett hinder till att erbjuda alla elever en likvärdig utbildning och skola

”Vi har pratat med dyslexiutredare, dyslexiförbund, pedagoger och kollat upp skollag och varit i kontakt med skolväsendet. Läst på ämnet och letat på nätet och allt, allt man kan tänka sig. Tyvärr är det rektorn som tar beslut och hen har ingen kunskap, resurs eller pengar att tillhandahålla”

HUR ARBETAR STADEN FÖR ATT SÄKERSTÄLLA TILLGÅNG TILL LÄRARE OCH ATT LÄRARE HAR RÄTT KOMPETENS?

- Lärarbrist är en utmaning i stadens skolor
- Staden arbetar för att rekrytera fler lärare samt specialpedagoger
 - Under 2018 ska utbildningsnämnden bland annat ta fram åtgärder för att öka andelen specialpedagoger
 - Det genomförs satsningar för att locka lärare till socioekonomiskt utsatta områden
- Brist på kompetens bland lärare är ett tydligt utvecklingsbehov i stadens arbete – särskilt kompetens inom neuropsykiatriska funktionsnedsättningar
 - **18 av 22** vårdnadshavare upplever inte att deras barns lärare har tillräckligt med kompetens, eller att bara vissa lärare har rätt kompetens
- Brist på kompetens kring funktionsnedsättningar påverkar stadens förmåga att tillgodose en likvärdig skola för alla elever

HUR ARBETAR STADEN FÖR ATT SÄKERSTÄLLA ATT RÄTTEN TILL STÖD TILLGODOSES PÅ STADENS SKOLOR?

- Det pågår ett utvecklingsarbete kring barn med särskilt stöd och Stockholms stads grupper med särskild inriktning (CSI-grupper)
 - En strategi för arbetet har tagits fram
- Staden genomför generella satsningar för att främja elevernas lärande
 - Satsning på digitalisering och digitala hjälpmedel

STADEN BRISTER I UPPFÖLJNING AV STÖDINSATSER

- Det saknas riktlinjer hos staden om betydelsen av att behov av särskilt stöd ska utredas skyndsamt.
- Det saknas en uppföljning och kartläggning om vilka elever som nås av olika typer av stödinsatser och hur eleverna upplever stödet.
 - Antal elever med åtgärdsprogram kartläggs inte centralt men ska finnas lokalt på skolorna. Hur många elever som får generella eller extra anpassningar kartläggs inte.
 - Arbetet med att följa upp tex. åtgärdsprogram upplevs fungera olika bra på olika skolor.
 - Staden följer inte närmare upp hur elever som får stöd eller anpassningar i undervisningen upplever dem.
- Staden säkerställer inte heller att rektorer och lärare genomför tillräckliga anpassningar i pedagogik eller miljö för elever som behöver det.

ALLA ELEVER GES INTE DET STÖD DE HAR RÄTT TILL

”Mitt barn får stöd nu men riskerar ändå att inte nå kunskapskraven pga. att stödet satts in för sent. Nu skulle det krävas så mycket stöd (för att nå målen) att resurserna inte riktigt finns ”

”Nå kunskapskraven ja men inte utvecklas efter sin fulla potential ”

- Intervjuerna ger en varierande syn på stödet som ges i stadens skolor
 - Vissa representanter från utbildningsförvaltningen samt rektorer upplever att elever får det stöd som behövs, specialpedagoger och vårdnadshavare är av annan uppfattning
- Av studien framgår att stödinsatser ges i viss utsträckning men att de upplevs som otillräckliga och för sent insatta.
 - **13 av 22** vårdnadshavare bedömer i enkätundersökningen att deras barns stöd inte är tillräckligt (det har antingen uteblivit eller kommit för sent).
 - Det stöd som ges upplevs främst syfta till att klara kunskapskraven och sällan för att eleven ska nå sin fulla potential. **18 av 22** vårdnadshavare bedömer att deras barn hade nått längre om de fått det stöd de har rätt till.

RÄTTEN TILL STÖD ÄR INTE TYDLIGT KOMMUNICERAD TILL VÅRDNADSHAVARE OCH ELEVER

- Det är skolans skyldighet att säkerställa att elever får tillgång till det stöd de har rätt till.
- Vårdnadshavare upplever inte att rätten till stöd och vilket stöd som finns att tillgå i staden är tydligt.
 - **14 av 22** vårdnadshavare i enkätundersökningen uppger att de själva tog reda på vilken rätt till stöd deras barn har.
- Det framgår även att vårdnadshavare upplever att det är otydligt var de ska vända sig vid upplevda brister eller missnöje inom staden.
- Staden behöver förtydliga rätten till stöd och vilket stöd som finns att tillgå, men också var man kan vända sig vid eventuella brister.

”Varken huvudman eller skolan tycker de har problem och väljer därför inte att informera om behov och möjligheter på sina webbsajter eller på andra sätt.”

”Vet inte vem man ska kontakta angående resurser. Finns så många olika verksamheter”

HUR ARBETAR STADEN FÖR ATT SÄKERSTÄLLA EN FYSISKT TILLGÄNGLIG LÄRMILJÖ?

- Utbildningsförvaltningen arbetar med att förbättra den fysiska tillgängligheten i stadens skolor.
- En utmaning från intervjuerna är att stadens skolor är olika svåra att anpassa – äldre skolor kan vara svårare att anpassa.
- I Rambölles studie lyfts behovet av bättre lokalmässiga anpassningar fram, särskilt för neuropsykiatriska funktionsnedsättningar.
 - Akustikanpassningar, tillgänglighet till mindre rum, mindre klasser, behov av minskat antal synintryck genom färre glaspartier/insynsskydd.
- Valnämnden har konstaterat att det finns stora brister i den fysiska tillgängligheten bland stadens skolor.
- Vårdsnadshavare i enkätundersökningen upplever inte att det gjorts tillräckliga anpassningar i elevens miljö, både fysiskt i skolans lokal, i undervisningen eller i bemötande för att undanröja hinder för barnen i deras skolmiljö.

HUR ARBETAR STADEN FÖR ATT MOTVERKA ATT ELEVER STANNAR HEMMA FRÅN SKOLAN?

- Staden genomför satsningar för elever med hög frånvaro och för att motverka avhopp
- Utbildningsnämnden har tagit fasta på tidigare rekommendationer från Stadsrevisionen kring att samla in och analysera orsakerna till att elever avbryter sina studier – en "lämnarenkät" ska numera bli obligatorisk i staden
- Men mer information om denna elevgrupp behövs och **varför** de stannar hemma eller hoppar av - staden behöver särskilt säkerställa att frågorna som ställs kan identifiera om bristande stöd/otillgängliga skolmiljöer m.m. är orsaken

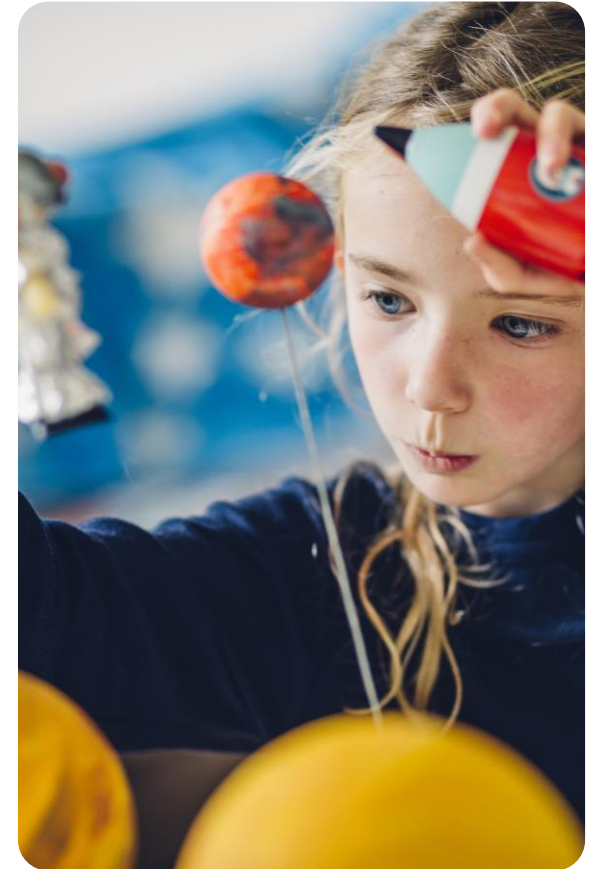
HUR ARBETAR STADEN FÖR ATT MOTVERKA PSYKISK OHÄLSA OCH KRÄNKANDE BEHANDLING?

- Staden satsar på elevhälsoarbetet i stadens skolor
- Staden har ett pågående arbete för att motverka kränkande behandling i skolan och utveckla likabehandlingsarbetet
 - Däremot finns inget särskilt fokus på motverka kränkande behandling för elever med funktionsnedsättning
- Staden saknar en uppföljning eller granskning gjord med fokus just på elever med funktionsnedsättning och deras erfarenheter av kränkande behandling.

ELEVERS OLIKA FÖRUTSÄTTNINGAR KAN PÅVERKA MÖJLIGHETEN TILL STÖD OCH EN LIKVÄRDIG SKOLA

- Elevers olika förutsättningar kan påverka möjligheten till stöd
- Diagnos implicerar ofta stöd men utgör inte en garanti
 - Studiens resultat indikerar att diagnos kan vara viktigt, samtidigt som enkätundersökningen vittnar om att det inte alltid är en garanti för att få stöd
- Elevers kön kan påverka elevers möjligheter att erhålla stöd
- Föräldrars engagemang kan påverka möjligheterna till stöd
 - Detta kan särskilt slå hårt mot elever från vissa socioekonomiskt utsatta områden

BRISTER I STÖD FÅR ALLVARLIGA KONSEKVENSER FÖR ELEVER

- Att rätten till stöd inte tillgodoses för alla elever påverkar elevernas kunskapsutveckling och möjlighet att nå sin fulla potential
- Det bidrar även till ökad risk för psykisk ohälsa bland eleverna
- Enkätundersökningen vittnar om att bristande eller otillräckligt stöd skapar stora negativa konsekvenser för elevernas mående

”Konsekvensen blir förstås att hon inte når sin fulla potential för lärande. Extra sorgligt blir det när man betänker att hon som redan innan har ett lägre tak för sitt maximala lärande jämfört med många andra inte ens ges möjligheten att nå sin fulla potential ”

BRISTER I STÖD FÅR ALLVARLIGA KONSEKVENSER FÖR ELEVER

- Att skolor inte ger stöd kan också leda till att elever väljer att stanna hemma och inte ta del av undervisningen.
- Stora kunskapsluckor och psykisk ohälsa kan få konsekvenser för dessa elever senare i livet och deras möjlighet till etablering på arbetsmarknaden

BRISTER I STÖD PÅVERKAR VÅRDNADSHAVARE

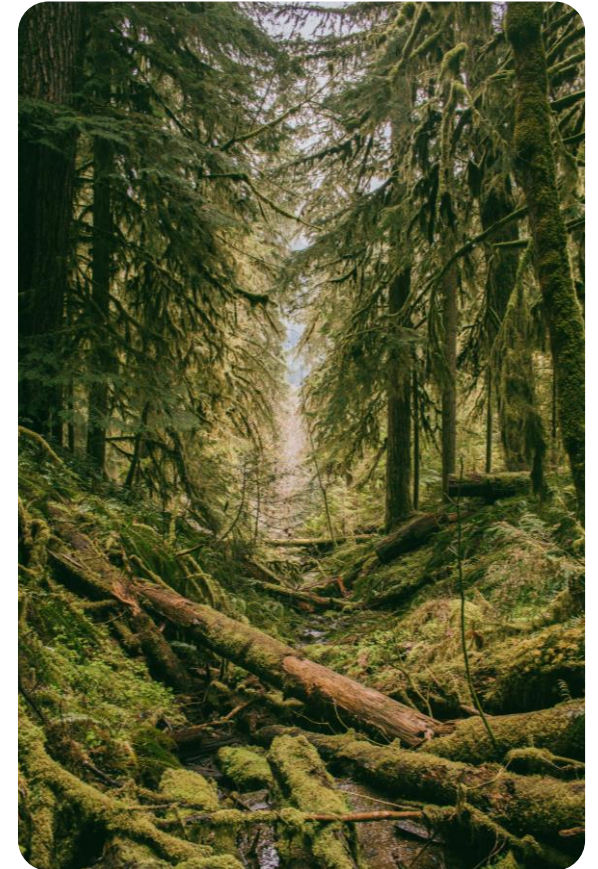
- Att elever inte får rätt till en likvärdig utbildning påverkar även vårdnadshavare.
 - **18 av 22** vårdnadshavare bedömer att de i ganska eller hög utsträckning fått kämpa för att deras barn ska få de anpassningar/läromedel/hjälpmedel de har rätt till
 - Majoriteten av vårdnadshavarna som besvarat enkäten uppger också att de fått lägga mycket tid åt att ha kontakt med skolan gällande sitt barns skolgång
- Vår studie bekräftar även att vårdnadshavares mående påverkas negativt av att skolor inte tillgodoser elevens behov av anpassningar och stöd i såväl skolmiljön som undervisningen.

”*All kamp leder till stress och långsamt kryper utmattningen närmare och närmare*”

”*Vi har behövt vara i skolan med vårt barn varje dag för att hon ska kunna vara i skolan. Hon känner sig inte och har aldrig känt sig trygg. Vi har även hoppat in och varit dotterns elevassistent under två års tid. Detta blir fjärde året och på grund av det kan inte en av oss föräldrar jobba. Vi har utgifter på mat, hjälpmedel, parkering, trängselavgift, bensin etc. samt utebliven inkomst för att uppfylla skolplikten och vårt barn ska komma till skolan och kunna vara där.*”

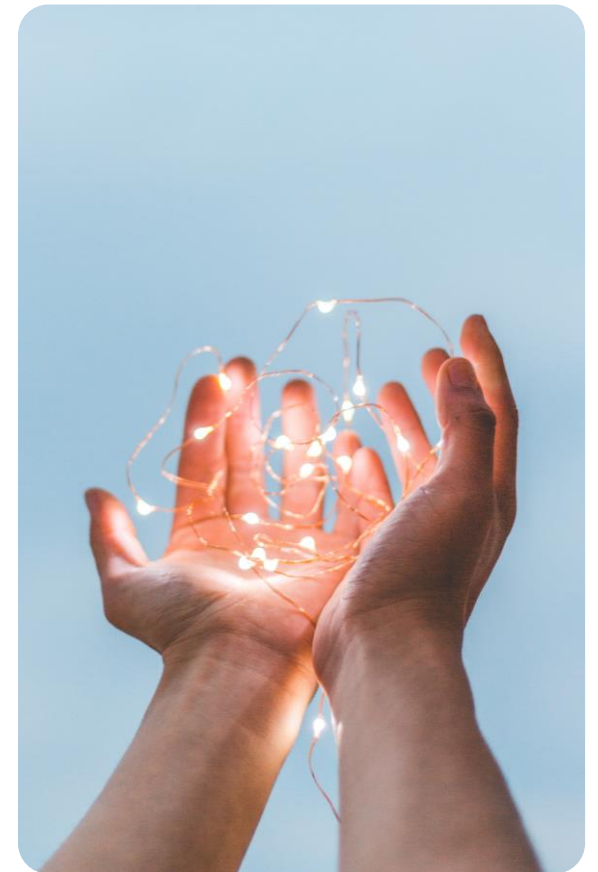
RAMBÖLLS SLUTSATSER

- Det pågår arbete inom staden för att säkra en likvärdig utbildning för alla elever
 - Satsningar på digitalisering, elevhälsoarbetet, strategi för särskilt stöd/ CSI-grupper och specialpedagoger kan ha en positiv inverkan för en likvärdig utbildning
- Men det finns ett flertal utvecklingsbehov i stadens arbete
 - Elevers rätt till stöd är inte säkerställt
 - Den fysiska, sociala och pedagogiska tillgängligheten i skolan behöver utvecklas
 - Lärares kompetens om funktionsnedsättningar behöver säkerställas samt förmåga att upptäcka och ge stöd och anpassningar
- Skolors olika resurser samt elevernas olika förutsättningar påverkar förutsättningarna för en likvärdig skola negativt
- Det behövs en ökad kunskap om elever med funktionsnedsättning
- Uppföljning och kvalitetssäkring av stödinsatser behöver utvecklas och systematiseras

RAMBÖLLS REKOMMENDATIONER

- Staden behöver skapa sig en bättre förståelse och insyn i skolsituationen för elever med funktionsnedsättning - bättre rutiner/kartläggning i form av statistik av målgruppen behövs för att möjliggöra uppföljning av dess skolsituation.
 - Elevernas mående och upplevelse av stöd och lärmiljön behöver särskilt prioriteras
- Stockholms stad bör upprätta rutiner för ett fungerande uppföljningsarbete och systematisk kvalitetsgranskning av de stödinsatser som sätts in i skolorna idag.
 - Insatser som sätts in behöver utvärderas - staden behöver också följa upp de centrala satsningar som för att förbättra en likvärdig utbildning och vilka effekter de ger för målgruppen
- Staden behöver tydliggöra vilka typer av stödinsatser som finns inom staden och vilka man har rätt till.
- Staden behöver säkra att alla skolor har tillgång till resurser samt säkerställa att rektorer och skolpersonal tillgodoser rätten till stöd.

TACK FÖR ATT NI LYSSNADE!

Lisa Ståhl, Lisa.Stahl@Ramboll.com

Sanna Rehn, Sanna.Rehn@Ramboll.com